

Список використаних джерел:

1. Систематический сборник постановлений и распоряжений по соцстрахованию. – М.: НКССО, 1923. – 79 с.
2. Фрейман И. По советским республикам. Социальное страхование в Закавказье / И. Фрейман // Вопросы страхования. – 1923. – № 8. – С. 12.
3. Государственный архив Российской Федерации (далее – ГАРФ), ф. Р5528, оп. 2, д. 832, 94 л.
4. ГАРФ, ф. Р5451, оп. 6, д. 372, 118 л.
5. ГАРФ, ф. Р5451, оп. 10, д. 394, 83 л.
6. Постановление ЦИК и СНК СССР «О социальном страховании лиц, работающих по найму в учреждениях и предприятиях Союза ССР за границей» // Вопросы страхования. – 1927. – № 36. – С. 32.
7. Морозов А.В. Социальная политика и социальное страхование: история и современность / А.В. Морозов // Социальная политика и социология. – 2005. – № 3. – С. 132-146.
8. Фрейман И.И. Финансовая система социального страхования. Сводка правил, регулирующих финансовые взаимоотношения органов соцстраха со страхователями / И.И. Фрейман. – Харьков: Вопросы труда, 1927. – 108 с.
9. Краткий обзор социального страхования за 1926 – 1928 гг.: Сборник статей / Под общ. ред. Л.П. Немченко. – М.: Вопросы труда, 1928. – 118 с.
10. Евдокименко О.Н. Социальное страхование в Республике Беларусь: эволюция понятия / О.Н. Евдокименко // Веснік Гродзенскага дзержаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. – Правазнаўства. – 2008. – № 4. – С. 55-59.

Рибовалова М.А.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ ЗА ЗАКОНАМИ ХАММУРАПІ

Шлюб у сучасному українському суспільстві під впливом погіршення економічних умов в значній мірі перестав бути інститутом. Призначенням якого є народження дітей, збільшення нащадків. Зараз, у більшості випадків – це інститут для більш зручного, менш небезпечного задоволення фізичних потреб. А як же цю проблему вирішували у давнину? Звернемося до законів царя Хаммурапі.

У законах Хаммурапі чимало уваги приділяється саме шлюбно-сімейному праву, яке базувалося на патріархальному характері вавилонської сім'ї. Шлюби були ранніми. Дівчина виходила заміж

у 12-14 років. Законність шлюбу у Вавилоні, як і скрізь, визначалася за дотриманням певних юридичних формальностей: необхідно було укласти шлюбний контракт, причому при свідках (зазвичай усний), а інакше цей шлюб не мав законну силу. На відміну від права інших держав у Вавилоні дівчина виступала не як товар, а як рівноправна сторона у шлюбі. Шлюбного обряду передувало укладення певної угоди між женихом або його батьком та батьком нареченої. Це були своєрідне заручення. При цьому наречений вручав сім'ї дівчини певну суму грошей – тірхату і шлюбний подарунок самої нареченої або її родині. Угода не означало в майбутньому обов'язкового шлюбу: обидві сторони могли від нього відступити. Однак це накладало певну відповідальність – моральну і матеріальну. Якщо відмовлявся від шлюбу наречений, то він не міг вимагати повернення ні тірхату, ні шлюбного дарунку. Якщо ж відмовлялася наречена чи її сім'я, то вони повертали всі отримано в подвійному розмірі. При одруженні батько давав дочці придане – шерікту. Отримавши придане, дочка вже не могла успадковувати батьківське майно після їх смерті. Шерікту ставало власністю дочки, однак після одруження переходило в користування чоловіка, а після смерті дружини – до її дітей.

Допускався шлюб вільних осіб з рабинею чи з рабом. Діти від такого подружжя отримували свободу.

Загальноприйнятим був моногамний шлюб, але чоловікові дозволялося, за певних умов, одружитися повторно, а першу дружину залишити в якості рабині. Якщо жінка не могла народити дітей, псувала честь і гідність чоловіка, марно витратила його гроші чи розоряла свій дім, чоловік мав право взяти другу дружину. Слова «розоряла свій дім» можуть свідчити про те, що заміжні жінки в стародавньому Вавилоні могли нарівні з чоловіками займатися торговельними справами і розпоряджатися коштами родини на свій розсуд, природно на благо сім'ї.

Закони Хаммурапі вимагали наявності шлюбного договору, як необхідної умови для закріплення за жінкою прав законної дружини. Договір визначав не тільки майнове, а й особисте положення жінки в родині. Без шлюбного договору не можна біло визначити права законної жінки.

За законами Хаммурапі жінки мали права на розлучення у таких випадках:

- подружня зрада чоловіка,
- безпідставне звинувачення дружини у подружній зраді з її боку,
- якщо чоловік безпідставно покинув свою родину та оселю,
- якщо чоловік привів додому наложницю при хворій дружині,
- фізична неспроможність чоловіка виконувати шлюбні обов'язки.

Чи захищає цар Хаммурапі заміжніх жінок своїми законами від можливого нестерпного подружнього життя, чи дотримується він свого

слова «захищати (у даному випадку) слабку», якою є жінка, від «посягань сильного» в ролі якого в цій ситуації постає чоловік? На це питання можна відповісти позитивно.

За порушення дружинною подружньої вірності, закони Хаммуріппі передбачали різні форми покарання. Невірність з боку дружини каралася смертю, були встановлені певні правила для звинувачень такого роду. За певних обставин вона могла бути виправдана. Якщо ж дружина під час відсутності чоловіка могла прогодувати себе й дітей, але все одно одружилась з іншим, то цей випадок прирівнювався до зради і карався смертною карою.

Закони про подружню невірність розповсюджувались лише на жінок. Страта для чоловіків була передбачена лише в тому разі, якщо він спокусив дружину вільної людини. Однак закони в цьому випадку передбачають, що якщо чоловік буде змінювати їй з вільними, «ходити з будинку в будинок», то дружина могла забрати своє придане і піти в будинок свого батька.

Метою будь якого шлюбу було народження дітей, які успадкують сімейне майно і будуть підтримувати культ предків.

В законах йдеться про те якщо чоловік візьме в дружини безплідну жінку, а вона подарує йому рабиню и народить дітей для цього подружжя, він не має право залишити рабиню біля себе. Оскільки його дружина вже має дітей. Таким чином закон вирішує питання безпліддя жінки не шляхом розлучення, а тимчасовою заміною дружини рабинею. Але не сам чоловік обирає собі рабиню, а його жінка дарує йому її: «Ця безплідна жінка дасть своєму чоловікові рабиню». Дружина дарує чоловікові рабиню не для любовних утіх, а тільки для народження дітей.

Відомими майновими правами користувалася також і вдова: вона отримувала своє придане і вдову частку, якщо чоловік дав її їй. Якщо ж чоловік за життя не залишив дружині вдовину частки, то вона отримувала з спадщини частку, подібну частці одного спадкоємця.

Жінка у Вавилоні могла мати своє особисте майно, що належить тільки їй і яким ніхто, крім неї, не міг розпоряджатися, про це свідчить 150 пункт : «Якщо людина подарує своїй дружині поле, сад, будинок або рухоме майно і видасть її документ з печаткою, то після смерті її чоловіка її діти не можуть вимагати від неї нічого по суду; мати може віддати те, що буде після неї своєму синові, якого любить, братові вона не повинна віддавати ». Не випадково в статті згадується, що чоловік повинен видати їй документ, який підтверджує право її володіння.

Діти вважалися однією з головних цінностей в родині, а багатодітні сім'ї були у пошані. Батько міг розпоряджатися ними на свій розсуд: віддати дочку у храм, продати у рабство, віддати в рахунок відпрацювання боргу. Бездітні сім'ї намагалися усиновити дітей з метою отримання додаткових робочих рук (особливо коли не було за що купити

рабів). Правда, усиновлення відбувалося за згодою дітей. Законодавець намагався захистити інтереси усиновлених дітей тим, що усиновитель не міг відректися від усиновлених дітей навіть у тому випадку, коли в нього народжувалися свої діти. Коли ж таке відбувалося, усиновитель мусів виділити усиновленому третину свого спадку. З іншого боку, усиновлені діти повинні були виявляти повагу до своїх названих батьків. Якщо така дитина відмовлялася від усиновителів, на неї чекало калічницьке покарання. Найчастіше у таких випадка дітям відрізали язик. Відмовитися від батьків-усиновителів без наслідків усиновлений міг лише у конкретному випадку – коли батько-ремісник не навчив його своєму ремеслу або не включив у число рідних дітей.

Дружина признавалась в законах Хаммурапі опікунам своїх малолітніх дітей, у якості опікуна вона могла користуватися навіть усім майном, яке лишилося від померлого чоловіка. Отже, вона займала у домі чоловіка досить високе становище. З цим почесним положенням дружини у домі чоловіка добре узгоджується і той факт що батьківська влада, після смерті чоловіка, здійснювалась матір'ю.

З усього сказаного випливає, що у законах Хаммурапі наведений цілий ряд цікавих постанов, які визначають становище жінки. У цих постановках особливо яскраво виступає на перший план договір як основа не тільки способу заключення шлюбу але також й громадсько – правового положення жінки у родині чоловіка.

Разом з тим стара формула про прерогативи чоловіка – «повелівати» а жінки – «покорятися» існує і у наші дні хоча б на рівні підсвідомості, незважаючи ні на які цивільні кодекси унаслідок «чоловік зверху» і цим все сказано.

Список використаних джерел:

1. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу. – М., 1980.
2. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – М. : 1984.
3. Унгер И. Брак в его всемирно-историческом развитии. – Киев, 1985.
4. Енгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. – М.: 1973.